

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОГНОЗУВАННЯ У СФЕРІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті розглянуто основні фактори, що негативно впливають на процес прогнозування у сфері рекреаційної діяльності, виокремлені основні напрями подолання цих явищ.

Ключові слова: рекреація, рекреалогія, рекреанти, рекреаційна діяльність, рекреаційні послуги, прогнозування у сфері рекреаційної діяльності, тіньова економіка.

Summary. This article reviews the main factors which affects negatively the process of forecasting in the areas of recreational activities. The basic directions of overcoming these phenomena are selected.

Key words: recreation, recreology, tourists, recreational activities, recreation services, forecasting in the field of recreational activities, the shadow economy.

Постановка проблеми. Рекреаційна сфера України є однією із найперспективніших в плані подальшого розвитку. З її розвитком пов'язують великий потенціал, адже Україна, маючи широкі площі власної території, змогла поєднати в межах однієї країни велике різноманіття рекреаційно-туристичних комплексів сезонного характеру. Зважаючи на перспективність сфери, необхідно відмітити, що на сьогодні існує потреба в якісному прогнозуванні результатів діяльності як галузі загалом, так і кожного окремого суб'єкта рекреаційних відносин зокрема. Тут і виникає основна проблематика, адже багатофакторність впливу на рекреаційну галузь призводить до неспроможності якісного прогнозування й планування діяльності. Слід наочно проаналізувати основні фактори, що не дозволяють об'єктивно оцінити можливості вітчизняної рекреаційної галузі в часовому просторі.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідженням процесів прогнозування розвитку рекреаційної галузі займалися такі вітчизняні вчені, як Л. О. Мармуль, О. А. Сарапіна, А. О. Мельник, Л. М. Черчик, І. О. Темник. Серед іноземних науковців вагомий внесок в дослідження цього питання внесли К. Хендерсон та Дж. Трайб.

Мета статті — методичний аналіз проблематики процесів прогнозування у сфері рекреаційної діяльності відповідно до існуючих вітчизняних умов національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Макроекономічні зрушення на світовому ринку послуг останніх років внаслідок світової фінансової кризи не могли оминати економічну систему України загалом та рекреаційну сферу зокрема. Так, з урахуванням негативних зрушень в економіці держави рекреаційна сфера втратила свої позиції в рамках конкурентоспроможності на рівні світового ринку рекреаційних послуг. Падіння загальних темпів ВВП та скорочення рівня реальних доходів громадян, вкупі зі стрімким зростанням інфляції, призвели до втрати галуззю значної кількості споживачів. Це у свою чергу призвело до зниження рентабельності

послуг, що надаються підприємствами рекреаційної сфери України, та падінню наявних доходів.

Розвинута матеріальна база дозволяє індустріальним країнам зробити туризм масовим. А при проведенні цілеспрямованої політики швидкого розвитку міжнародного туризму можна у порівняно короткі строки значно наблизитися до країн, для яких надходження від туристичної сфери становлять значну частину ВВП.

Україна об'єктивно має потужний туристичний потенціал, який, на жаль, використовується не дуже ефективно. Це є визначальним питанням, яке має диференційовану структуру. Причини такого становища полягають у складній соціально-економічній ситуації в державі, у невідрегульованості механізмів стимулювання туристичної індустрії, відсутності ефективної стратегії розвитку цієї галузі як на національному, так і на регіональному рівнях. Ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, вимагає активного пошуку шляхів подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту із забезпеченням необхідної його якості [1].

Відкритим залишається питання моделювання процесів зародження та динаміки розвитку нових туристично-рекреаційних систем. Основними завданнями є вибір оптимального місця для забудови, прогнозування структури туристичних потоків, вибір оптимальної стратегії функціонування, прогнозування й управління процесами просторового розвитку урбанізації території. Отже, на підставі аналізу зібраної інформації можна вважати завданнями, які потребують вирішення шляхом розроблення й удосконалення інформаційних технологій для туризму, розрахунок атрактивності території та просторовий розподіл процесів урбанізації [2].

Розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, екскурсійної діяльності має тенденцію до перетворення на важливий чинник підвищення якості життя в області, створення додаткових робочих місць, наповнення місцевого бюджету та підви-

шення авторитету області як на внутрішньому, так і на міжнародному туристичних ринках.

Ситуація, що склалася в туристичній сфері останнім часом, потребує пошуку засобів подолання кризових явищ та поживлення процесів її розвитку. У зв'язку з цим в Україні прийнято низку державних рішень щодо зміцнення та розширення законодавчої бази з туризму. Туризм визнано одним із пріоритетних напрямів національної культури й економіки. І це повністю узгоджується зі світовими тенденціями, які свідчать, що туристична сфера буде індустрією XXI століття. Провідним засобом скоординованої реалізації цього напрямку, без сумніву, є обґрунтування шляхів і засобів вирішення проблеми, обсягів і джерел фінансування, строки та етапи виконання програми на інноваційно-логістичних засадах [3].

Зважаючи на те, що основна частина доходів рекреаційних установ надходила від внутрішніх туристів, сфера не змогла переорієнтуватися та мінімізувати збитки. За період з 2008 по 2010 рр. значна частина установ збанкрутувала чи тимчасово припинила свою основну діяльність.

Іншим макроекономічним фактором, що негативно може вплинути на рекреаційну галузь, було проведення ЄВРО-2012. Незважаючи на шалений успіх спортивного форуму та значне зростання доходів від туризму та рекреації, в подальшому галузь може стикнутися з проблемою недостатності споживачів. Так, конкретно для задоволення потреб мільйонів туристів була побудована значна кількість туристичних комплексів. Тому в 2013–2014 роках країна зіткнеться з проблематикою перенасиченості місць для розміщення туристів та рекреантів відносно загальної кількості туристів та рекреантів.

З цього і виникає головна проблематика у рекреаційній галузі — неможливість якісного прогнозування подальшої діяльності галузі (формування рекреаційних потоків, прогнозування доходної частини, формування споживчих цінностей рекреантів на майбутні періоди тощо). Загалом можна виокремити два основних угруповання факторів впливу на проблему прогнозування у сфері рекреаційної діяльності:

- економічні;
- соціальні.

До економічних слід віднести загальну економічну ситуацію в країні і світі, рівень реальних доходів громадян, доступність послуг сфери рекреації, рівень інфляції, рівень конкуренції на ринку рекреаційних послуг, реальний рівень споживчого кошику, співвідношення прожиткового мінімуму та середньої заробітної плати в цілому по країні тощо (рис. 1).

Соціальні фактори включають до свого складу такі елементи: віковий склад домогосподарств, загальну ситуацію у сфері охорони здоров'я та за-

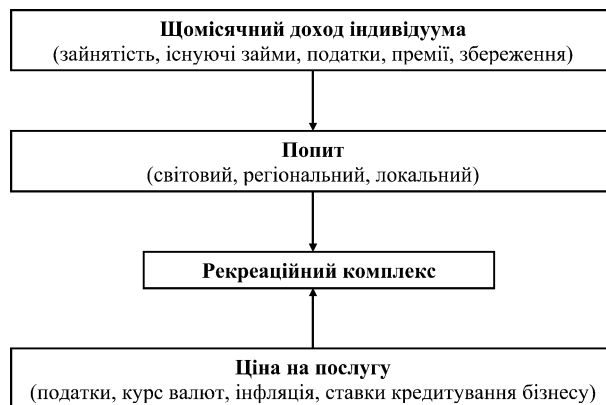

Рис. 1. Складові впливу економічних елементів зовнішнього середовища рекреаційних комплексів (джерело: [4])

гальної захворюваності, види та професійне спрямування рекреаційних закладів, необхідність в оздоровленні тощо.

Розробка програми розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону надає необхідні орієнтири, які дозволять визначити домінуючі тенденції, кількісні параметри соціально-економічного й екологічного розвитку, намітити і відкорегувати в прогнозованій динаміці загальнодержавного та регіональних ринків рекреаційних ресурсів власні регулювальні впливи.

Регіональна програма розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону — це документ, реалізація якого має вирішити проблеми функціонування рекреаційної системи, адаптації до нових умов економічного розвитку шляхом постановки низки завдань та розробки відповідних заходів, забезпечених ресурсами (природними, соціально-економічними, трудовими, фінансовими) із визначенням виконавців, термінів реалізації. Програма затверджується регіональними директивними органами, які беруть на себе функцію координації під час реалізації її рішень. Це складний процес, мало вивчений і концептуально, і на процедурному рівні, тому використання програмно-цілевих методів планування розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону вимагає формування методологічного забезпечення. Розробка методологічного інструментарію передбачає обґрунтування принципів, підходів, ознак, критеріїв, пріоритетів, функцій програми розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону [5].

Також однією із головних проблем рекреаційної сфери держави є її розрізненість, відсутність єдиного документа, єдиної системи, в межах якої мала б розвиватися сфера, що призводить до нездорової конкуренції та надмірного зростання установ рекреаційної сфери.

Продовжуючи тему, слід відмітити, що значний вплив на неспроможність якісного прогнозу-

вання діяльності установ рекреаційної сфери здійснює тіньова економіка. Представництво установ тіньового сектору сфери рекреаційних послуг сягає близько третини усіх підприємств, що функціонують у цій галузі. Зважаючи на конкуренцію з боку тіньового сегменту галузі, основним установам, що ведуть свою діяльність в межах правового поля та сплачують реальні податки з доходів діяльності, важко конкурувати та вести рівноважну боротьбу з такими установами. Це ще більше знижує реальну можливість прогнозування подальшої діяльності як конкретної установи, так і галузі загалом.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України, формують особливості стратегії розвитку міст. У цьому сенсі можливість рекреації на міських територіях має особливе значення для відтворення продуктивних сил населення регіону. Одночасно забезпеченням умов для рекреації на міській території є завданням архітектурного містобудування, що у своїх діях спирається на специфічність рекреаційних комплексів як господарських утворень.

Активізація розвитку рекреаційних комплексів здійснюється із позиції співдружності з приватним бізнесом, з акцентом уваги на рекомендації керівництв таких комплексів, бо саме вони є джерелом інформації щодо стану, перспектив та особливостей розвитку рекреаційної галузі. У соціальному аспекті розвитку міста будується система комплексного надання послуг рекреації та супутніх галузей обслуговування. Населення забезпечується установами для змістовного проведення дозвілля. З економічної точки зору головним буде формування середовища для розвитку малого і середнього бізнесу та підприємництва в рамках регіону. У результаті впровадження стимулювальних заходів на рівні регіону прогноуються такі зміни: ріст цін на нерухомість у місцях розташування рекреаційних комплексів; ріст зайнятості населення регіону; розвиток сфер супутніх, або близьких, або обслуговувальних рекреаційні інтереси населення; розвиток інфраструктури регіону; притік інвестицій в регіон [6].

Вказані процеси свідчать про велику проблематику прогнозування загальних результатів діяльності підприємств рекреаційної сфери та галузі загалом.

Висновки. Зважаючи на вищенаведену проблематику прогнозування у сфері рекреаційної діяльності, слід виокремити основні напрями вдосконалення цього питання у короткостроковій перспективі:

— детінізація у сфері рекреаційної галузі;

— більш якісний контроль за сплатою податків установ рекреаційної сфери;

— дотримання органами місцевого самоврядування, органами контролю та суб'єктами туристичних відносин діючого законодавства у сфері туризму та рекреації;

— розробка на державному рівні єдиного плану розвитку рекреаційної галузі;

— залучення іноземних споживачів на ринок рекреаційних послуг через зростання якості послуг та прогресивну рекламу в іноземних ЗМІ та інше.

Література

1. Цимбал О. І. Туристична сфера України як плацдарм до розвитку національної економіки та міжнародного туризму [Електронний ресурс] / О. І. Цимбал ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_2/133.pdf.

2. Виклюк Я. І. Проектування та побудова експертної системи аналізу рекреаційної привабливості території [Електронний ресурс] / Я. І. Виклюк ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/22_5/331_Wyk.pdf.

3. Погайдак О. Б. Особливості програмування туристично-рекреаційної діяльності як засобу її активізації [Електронний ресурс] / О. Б. Погайдак ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2012_16/Pogaydak.pdf.

4. Прохорова М. С. Прогноз розвитку рекреаційних комплексів регіону в умовах активізації економіки [Електронний ресурс] / М. С. Прохорова ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_5/statti/Prokhor.pdf.

5. Черчик Л. М. Методологічні основи формування розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону [Електронний ресурс] / Л. М. Черчик ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ekfor/2012_2/38.pdf.

6. Прохорова М. С. Прогноз розвитку рекреаційних комплексів регіону в умовах активізації економіки [Електронний ресурс] / М. С. Прохорова ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_5/statti/Prokhor.pdf.